

Skatter og skattetryk

Af Carsten Petersen og Bjarne G. Johansson

1. Indledning

Skatterne betyder meget for privatøkonomien

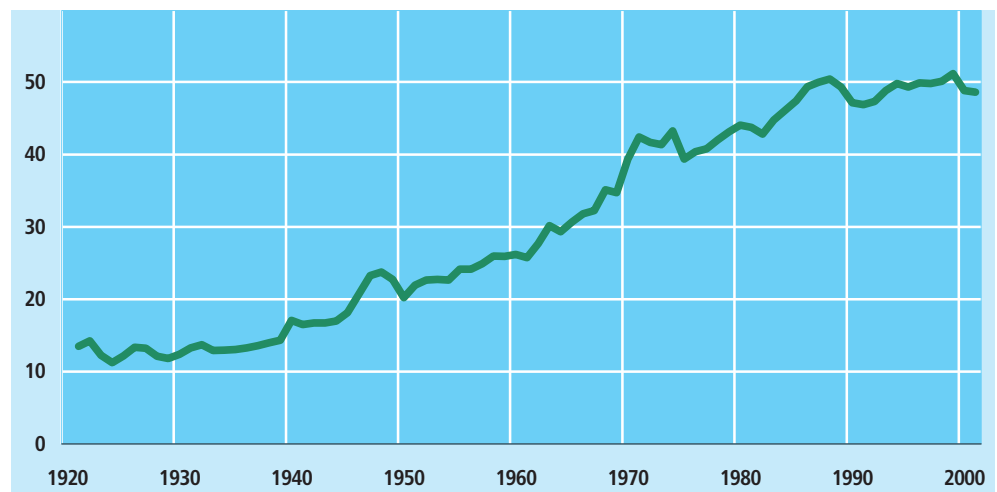
Skatten indgår som en central del i vores dagligdag og i mange af vores privatøkonomiske aktiviteter og overvejelser. Vi betaler skat af vores løn, SU eller anden indkomst, og indirekte gennem moms og andre afgifter betaler vi skat af vores forbrug. Den enkelte dansker betaler i gennemsnit 45 pct. af sin indkomst til skatter og afgifter. Skattemæssige overvejelser er vigtige, når vi fx tænker på at købe lejlighed eller hus, eller når vi planlægger opsparingen til alderdommen. Fra tid til anden ændrer politikerne de lovmæssige regler for beskattningen, og det sker altid under meget stor bevågenhed. Når det sker, stiller mange sig naturligt spørgsmålet: Hvad vil det betyde for min privatøkonomi?

Skattetryk på 48,6 pct. i 2001

Danske husholdninger og selskaber betalte 653 mia. kr. i skat i 2001. Den samlede produktion i samfundet, bruttonationalproduktet (BNP), var i samme periode 1.343 mia. kr. Man får et udtryk for, hvor meget skatterne alt i alt "fylder" i samfundsøkonomien, ved at sætte de samlede skatteindtægter i forhold til BNP. Det kaldes skattetrykket, og det var 48,6 pct. i 2001.

Figur 1 Skattetrykket

Procent af BNP

Skattetrykket er steget kraftigt ...

Skattetrykket har været stigende fra 1930'erne, hvor det lå omkring 12 pct., og frem til slutningen af 1980'erne, hvor det i 1988 nåede 50,4 pct. Den kraftige stigning i skattetrykket hænger sammen med udbygningen af den danske velfærdsstat i perioden.

... men stop efter 1988

Efter 1988 ophørte stigningen i skattetrykket, og det har siden ligget stabilt omkring 50 pct. Ganske vist er de samlede skatteindtægter steget år for år, men den samlede produktion i samfundet er i samme periode vokset lige så meget.

Nr. to i verden ?

Danmark har verdens næsthøjeste skattetryk, kun overgået af Sverige. Det er ikke til diskussion, at Danmark har et højt niveau for skatterne, men hvor vi helt præcist ligger i en international sammenligning, er dog meget svært at afgøre. Et vigtigt forhold, der skal tages højde for, er om sociale overførsler fx folkepensionen, udbetales som høje ydelser, der er skattepligtige, eller som lavere ydelser, der til gengæld er skattefrie. Skattetrykket bliver påvirket, men borgerne mærker ikke nødvendigvis forskel.

Bredt emne Trods den kraftige stigning i skattetrykket er danskerne materielt meget bedre stillet i dag end nogensinde tidligere. Men ville vi have det bedre, hvis vi fx i dag var bosat i Tyskland, hvor skattetrykket er væsentligt lavere? Det er et vanskeligt spørgsmål. Diskussion om skatterne er både vanskelig at gå til og meget bred, men den handler grundlæggende om indretningen af vores samfund. I et bredt perspektiv handler den om mange væsentlige og tilsyneladende helt forskellige samfundsmæssige problemstillinger, som fx fordelingen af samfundets goder, brugerbetaling, sort arbejde og miljømæssige forhold.

2. Afgrænsning af skatter

Diskussionen om skatter handler ofte om grænsetilfælde mellem skatter og andre slags betalinger, fx brugerbetaling, til den offentlige sektor. Det er derfor nyttigt at kende reglerne for afgrænsning af skatter i statistikkerne.

Definitionen på en skat Statistikkerne følger retningslinierne i de internationale nationalregnskabssystemer (SNA og ESA). De definerer skatter som:

- betalinger til det offentlige som er obligatoriske
- betalinger til det offentlige, hvor man ikke får en direkte modydelse, men man får i større eller mindre omfang indirekte del i de offentlige ydelser (service og overførsler).

Obligatoriske bidrag til sociale sikringsordninger er inkluderet i skatten En speciel type skatter er de obligatoriske bidrag til sociale sikringsordninger. De består af indbetalingerne til:

- Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP)
- arbejdsløsheds-kasserne og efterløn
- Særlig Pensionsopsparing (SP)
- Lønmodtagernes Garantifond (LG).

Kollektiv opsparing Formålet med obligatoriske bidrag til sociale sikringsordninger er at spare kollektivt op til sociale ydelser som pensioner og arbejdsløshedsdagpenge nu og i fremtiden. For at modtage sociale ydelser under ordningerne skal man have været tilknyttet arbejdsmarkedet. I modsætning til privat opsparing sker der en vis omfordeling af de indbetalte midler mellem indbetalerne.

Grænsetilfælde Obligatoriske bidrag til sociale sikringsordninger udgør et vigtigt grænsetilfælde i disse år. Udformningen af lovgivningen for ordningerne spiller en rolle for, om de indgår som skatter eller ej, selvom borgerne ikke oplever den store forskel. Indbetalingen på knap 6 mia. kr. til Den Midlertidige Pensionsopsparing (DMP) i 1998 var ikke klassificeret som skat, da ordningen var baseret på individuelle konti. Ordningen blev gjort permanent i 1999 under navnet Særlig Pensionsopsparing (SP), og samtidig ændredes reglerne, så der nu skete en vis omfordeling af midlerne. Indbetalingerne til SP på mellem 6 og 7 mia. kr. klassificeres som en skat.

Gebyrer og brugerbetaling indgår ikke Skatter omfatter *ikke* de gebyrer og brugerbetalinger, der betales til offentlige myndigheder og selskaber. Det gælder fx:

- gebyrer for pas og kørekort
- egenbetaling for pasning af børn i daginstitution
- egenbetaling for medicin og læge/tandlægebehandling
- betaling for el-, gas-, vand- og varmforsyning
- betaling for kollektiv transport med bus og tog
- radio- og tv-licens.

Der er tale om såkaldte frivillige betalinger, som man modtager en ydelse for.

3. Skattetyper

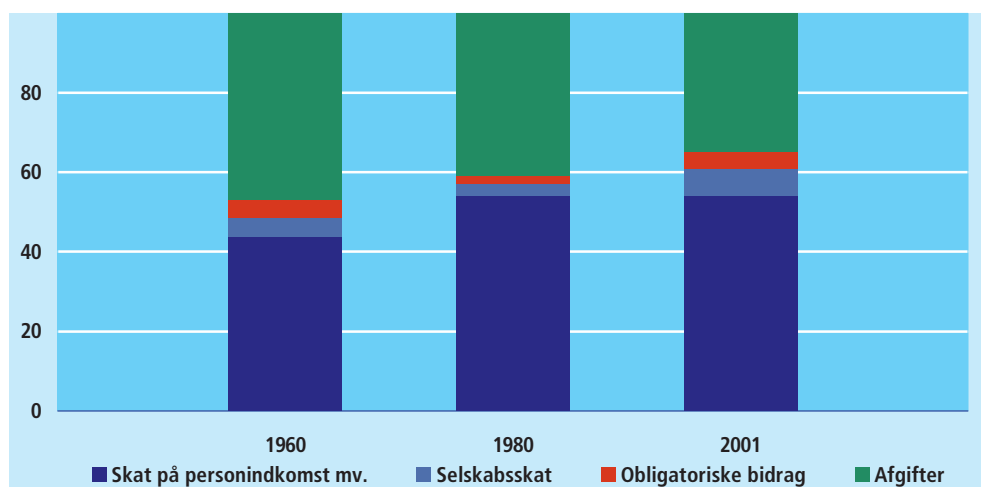
I Danmark opkræver det offentlige mange slags skatter efter mange forskellige principper. Et godt overblik får man ved at opdele skatterne i tre hovedgrupper:

- skat på indkomst og aktiver som fx bil og bolig samt engangsskatter på fx arv – betales af både personer og selskaber
- afgifter på varer og tjenester, også kaldet produktions- og importskatter, fx moms
- obligatoriske bidrag til sociale sikringsordninger.

Figur 2 viser, hvordan de samlede skatter fordeler sig på disse typer.

Figur 2 Skatterne fordelt på skattetyper

Procent

Skat på personindkomst er altdominerende

Skat på indkomst mv. indbragte 397 mia. kr. eller 61 pct. af de samlede skatteindtægter i 2001. Andelen har været stigende siden 1960, hvor den var ca. 45 pct. Skatten på personers indkomst er altdominerende, mens skat på selskabers indkomst (overskuddet) kun udgør en mindre del.

Afgifter næststørste indtægtskilde

Afgifterne indbragte 228 mia. kr. eller 35 pct. af de samlede skatteindtægter i 2001. Momsen tegner sig for ca. 55 pct. af afgifterne. Resten er skatter på specielle varer og tjenester. De vigtigste afgifter i 2001 er energiafgifterne (34,8 mia. kr.), registreringsafgiften (12,3 mia. kr.) samt cigaretafgiften (7,6 mia. kr.). Afgifterne har siden 1960 udgjort en stigende andel af de samlede skatteindtægter.

Obligatoriske bidrag lille indtægtskilde

Obligatoriske bidrag til social sikring indbragte 29 mia. kr. eller 4 pct. af de samlede skatteindtægter i 2001. Obligatoriske bidrag spiller kun en lille rolle i Danmark i modsætning til mange andre lande. Det er vigtigt at notere sig, at arbejdsmarkedsbidraget ikke regnes med under denne skattetype i statistikken, men under indkomstskatter. Indbetaling af arbejdsmarkedsbidrag giver nemlig ikke nogen specifik ret til at modtage sociale ydelser.

4. Modtagere af skatten

Det offentlige og EU opkræver skatter

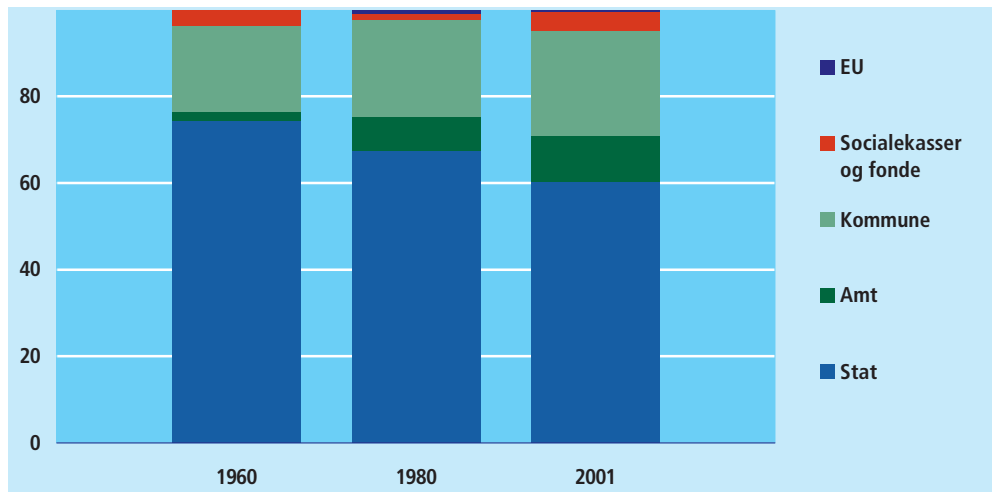
Skatten opkræves af offentlig forvaltning og service (stat, amter, kommuner, de sociale kasser og fonde) samt EU. Figur 3 viser, hvor stor en andel af de samlede skatter, de enkelte sektorer modtager.

Staten opkræver mest i skat

Staten opkrævede 395 mia. kr. eller 60 pct. af skatterne i 2001. Staten opkræver skat på indkomst mv. samt langt de fleste afgifter.

Figur 3 Skatterne fordelt efter modtagende sektor

Procent

Kommuner og amters andel stigende ...

Kommunerne opkrævede 158 mia. kr. eller 24 pct. af skatterne, og amterne opkrævede 69 mia. kr. eller 11 pct. af de samlede skatter i 2001. Kommuner og amter opkræver fortrinsvis skat på personers indkomst og på fast ejendom, desuden tilfalder en del af selskabsskatten (13 pct.) kommunerne.

... hvilket afspejler decentralisering

En stadig stigende del af de offentlige servicetilbud decentraliseres og udføres tæt på borgerne, og kommunernes og amternes andel af de samlede skatter har derfor været stigende siden 1960, mens statens andel er faldet.

Lille andel går til sociale kasser og fonde

Kun en mindre del, 29 mia. kr. eller 4 pct. af de samlede skatter i 2001, betales til sociale kasser og fonde. Indbetalinger til arbejdsløshedskasserne udgjorde 15,7 mia. kr., til Særlig Pensionsopsparing 7,0 mia. kr., til ATP 6,3 mia. kr. og kun 0,2 mia. kr. til Lønmodtagernes Garantifond.

EU opkræver 1 pct. af de samlede skatter

EU opkræver en ganske lille del af de samlede skatter, nemlig 3 mia. kr. eller knap 1 pct. Det drejer sig om told og importafgifter (landbrugsafgifter). Tendensen går i retning af stadig mere frihandel, hvor toldsatser bliver nedsat eller fjernet. Af oversigten side 156 fremgår det, at skatten kun udgør 15 pct. af EU's indtægter - resten stammer fra medlemslandenes bidrag.

5. Omfordeling af skatterne mellem stat, amter og kommuner

Omfordeling fra staten til amter og kommuner via bloktilskud ...

Staten overfører en del af sine skatteindtægter til amter og kommuner via bloktilskud. Det gives stort set proportionalt med kommunernes egne skatteindtægter, hvilket betyder, at rige kommuner får mere i bloktilskud end fattige kommuner. Formålet med bloktilskuddet er nemlig ikke at omfordele mellem rige og fattige kommuner, men at give alle samme relative mulighed for at sætte skatten ned eller servicen op. Ved hjælp af bloktilskuddet kan staten give kompensation for fx merudgifter som følge af ændringer i opgavefordelingen mellem stat og kommuner og amter. Desuden kan bloktilskuddet reguleres, hvis man som følge af konjunktursituationen ønsker at hæve eller sænke de samlede offentlige udgifter.

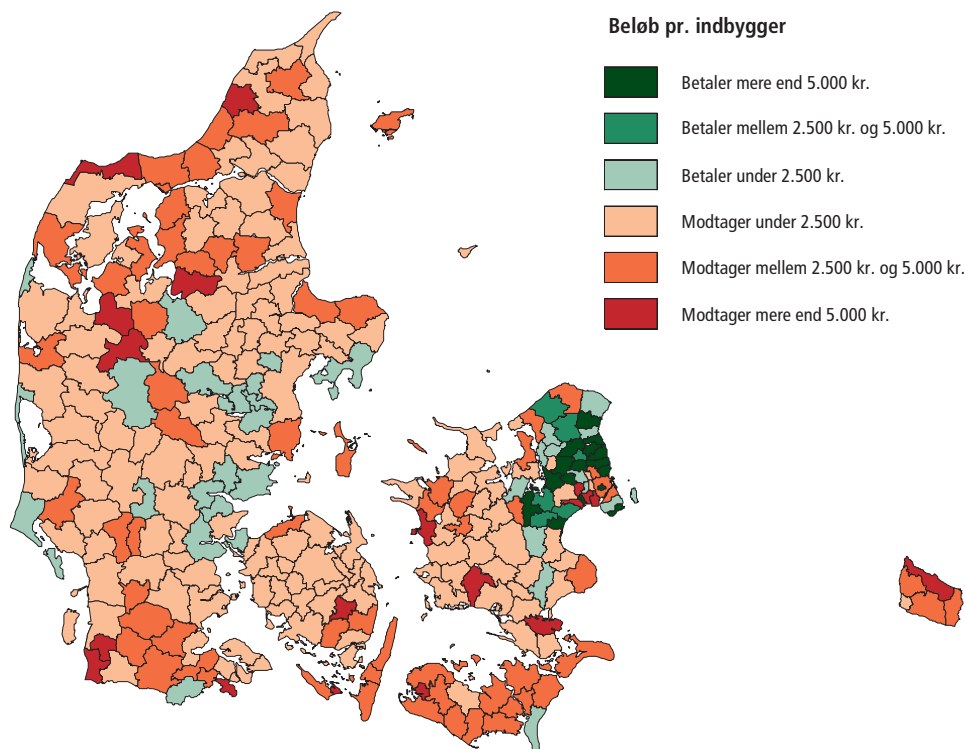
... og refusioner

Staten refunderer herudover helt eller delvist kommuners og amters udgifter til lovbundne sociale ydelser, såsom folkepension.

Omfordeling amter og kommuner imellem

De enkelte amter og kommuner har meget forskellige beskatningsgrundlag for deres skatteopkrævning, og der er også forskelle i deres udgiftsbehov til fx børn og ældre. Økonomisk bedre stillede amter og kommuner betaler ved lov til økonomisk svagere stillede amter og kommuner gennem det kommunale udligningssystem. Formålet er at sikre borgerne muligheden for et mere ensartet serviceniveau uanset den enkelte kommunes egne skatteindtægter. Figur 4 viser, hvilke kommuner der betaler og modtager via udligningen.

Figur 4 Det kommunale udligningssystem. 2000

© Kort & Matrikelstyrelsen (G. 5-00)

Hovedstadsområdet betaler

Det er den "rige" del af hovedstadsområdet, særligt omegnskommunerne, der betaler, og de fleste andre kommuner, der modtager.

Stor forskel på kommuners og amters skatteprocent ...

Kommunerne har en vis mulighed for selv at bestemme skatte- og serviceniveau, hvilket afspejles i store forskelle i de kommunale skatteprocenter. Tornved Kommune havde i 2001 landets højeste samlede udskrivningsprocent, dvs. kommuner og amter under ét (35,2 pct.), mens Holmsland Kommune havde landets laveste (27,1 pct.). På side 152 er en oversigt over amters og kommuners udskrivningsprocenter.

... giver valgfrihed

Det kommunale selvstyre og udligningssystem giver borgerne i lokalsamfundet en vigtig valgmulighed, idet man kan vælge at bosætte sig i en kommune, hvor skatten og den offentlige service er forholdsvis høj, eller hvor skatten og serviceniveauet er lavt. Men det er naturligvis ikke kun økonomiske overvejelser, der spiller en rolle for, hvor vi bosætter os.

Eksempel

Gentofte og Nakskov er eksempler på en økonomisk velstillet og en økonomisk dårligt stillet kommune. Begge kommuner modtager bloktilskud fra staten. Gentofte betaler via den kommunale udligningsordning, mens Nakskov modtager. Uden kommunal udligning ville skatteprocenten i Nakskov være højere og servicen dårligere, og det modsatte ville sandsynligvis være tilfældet i Gentofte.

Bloktilskud og udligning for Gentofte og Nakskov. 2001

	Gentofte	Nakskov
Bloktilskud	+ 516 mio. kr.	+ 50 mio. kr.
- pr. indbygger	+ 7.576 kr.	+ 3.279 kr.
Kommunal udligning	- 1.268 mio. kr.	+ 94 mio. kr.
- pr. indbygger	- 18.628 kr.	+ 6.090 kr.
Kommunal udskrivningsprocent	19,5 pct.	22,3 pct.

6. Familierne og skatten

I dette afsnit ses på skatten fra familiernes synspunkt. Tabel 1 viser skatten for udvalgte familietyper.

Tabel 1 Skatternes andel af familiernes indkomst. 1999

	To faglærte med børn	To lønmodtagere på højeste niveau med børn	En studerende	To pensionister	Alle
	kr.				
Samlet indkomst	529 183	818 305	91 187	303 641	401 160
Indkomstskat mv.	151 764	295 707	20 131	73 907	124 411
Moms og afgifter mv.	111 994	92 496	20 686	48 388	55 152
I alt skat	263 758	388 203	40 817	122 295	179 562
	pct. af samlet indkomst				
Indkomstskat mv.	28,7	36,1	22,1	24,3	31,0
Moms og afgifter mv.	21,2	11,3	22,7	15,9	13,7
I alt skat	49,8	47,4	44,8	40,3	44,8

Anm. Tallene bygger på Danmarks Statistiks forbrugsundersøgelse, der er en stikprøvebaseret undersøgelse af danske familiers indkomstforhold og forbrugsmønstre. 1999-tallene er gennemsnit af tallene for 1998-2000. Forbrugsundersøgelsens afgrænsning af skatter og afgifter afviger fra nationalregnskabet, og det er ikke muligt at vise obligatoriske bidrag til sociale sikringsordninger som en særskilt post.

Hovedtræk To forhold falder umiddelbart i øjnene:

- Familierne betaler *relativt* mere indkomstskat, jo højere deres indkomst er. Det kaldes progression i skattesystemet og er en konsekvens af den måde, skattesatserne er fastlagt på.
- Familierne betaler *relativt* mere i moms og afgifter, jo lavere deres indkomst er. Moms og afgifter "vender den tunge ende nedad". Det skyldes, at familier med lave indkomster bruger en større andel af deres indkomst på forbrug. Forskellen udlignes dog noget, når der tages hensyn til, at de høje indkomster betaler relativt mere i indkomstskat end de lave indkomster.

6.1 Personbeskatningen

Simpel beregning af skatten på indkomst

Skatten på indkomst beregnes efter en række særlige regler. Reglerne for beregning af indkomstskatten opfattes af mange som meget komplicerede, men i virkeligheden er grundreglerne dog forholdsvis simple. Tabel 2 viser beregningerne i en selvangivelse for to faglærte med børn.

Indkomstbegreber

Indkomsten er opdelt i personlig indkomst, kapitalindkomst og ligningsmæssige fradrag. Summen af disse bliver til skattepligtig indkomst.

Personlig indkomst består bl.a. af:

- løn, pensioner mv.
- fradrag for bidrag til visse forsikringer og pensionsordninger
- fradrag af arbejdsmarkedsbidrag og Særlig Pensionsopsparing.

Kapitalindkomst består bl.a. af:

- renteindtægter
- renteudgifter.

Ligningsmæssige fradrag består bl.a. af:

- bidrag til a-kasse og efterløn
- befordringsfradrag.

Skattebegreber Skatten bliver beregnet af forskellige kombinationer af skattepligtig indkomst, personlig indkomst og kapitalindkomst.

Skat til staten er opdelt i tre: Bundskat, mellemskat og topskat.

- *Bundskat* beregnes i 2001 med 6,25 pct. af skattepligtig indkomst. I den skattepligtige indkomst kan negativ kapitalindkomst ikke trækkes fra.
- *Mellemskat* beregnes i 2001 med 6 pct. af personlig indkomst udover 177.900 kr.
- *Topskat* beregnes i 2001 med 15 pct. af personlig indkomst udover 276.900 kr. I den personlige indkomst kan indskud til kapitalpensioner ikke trækkes fra.

Skat til kommune, amt og kirke bliver beregnet af hele den skattepligtige indkomst. Udskrivningsprocenterne bestemmes af den enkelte kommune og det enkelte amt.

Selvangivelsen I tabel 2 vises et eksempel på en selvangivelse for en familietype bestående af to faglærte med børn. Familien ejer deres bolig (købt efter 1/7-1998), der har en værdi af 1,5 mio. kr. Familien har ikke bil. Ægteparret er sambeskattet.

Tabel 2 **Selvangivelse for to faglærte med børn. 2001**

Opgørelse af indkomstbegreber	Ægtefælle 1	Ægtefælle 2
	————— kroner —————	
Løn	343 969	185 214
– Indskud på kapitalpensionsordninger	29 476	0
– Arbejdsmarkedsbidrag (8 pct. af løn)	27 517	14 817
– Særlig Pensionsopsparing (1 pct. af løn)	3 439	1 851
A. Personlig indkomst i alt	283 537	168 545
A1. Personlig indkomst uden indskud på kapitalpensionsordninger	313 013	168 545
Renteindtægter	2 345	0
– Renteudgifter	25 241	25 241
B. Nettokapitalindkomst	–22 896	–25 241
Befordringsfradrag	3 978	0
Faglige kontingenter	9 785	9 785
C. Ligningsmæssige fradrag	13 763	9 785
D. Skattepligtig indkomst i alt (A+B÷C)	246 878	133 519
D1. Skattepligtig indkomst uden kapitalindkomst	269 774	158 760
Skatteberegning		
1. Indkomstskat til kommune og amt (32,5 pct. af punkt D – 33.400 kr.)	69 380	32 539
2. Kirkeskat (0,8 pct. af punkt D – 33.400 kr.)	1 707	801
3. Bundskat (6,25 pct. af punkt D1 – 33.400 kr.)	14 773	7 835
4. Mellemskat (6,0 pct. af punkt A ud over 177.900 kr.) ¹	5 777	0
5. Topskat (15,0 pct. af punkt A1 ud over 276.900 kr.)	5 417	0
6. Ejendomsværdiskat (1 pct. af ejendomsværdien)	6 900	6 900
7. Skat i alt (1-6)	103 956	48 075
8. Nedslag efter skatteloftsregel (0,75 pct. af A1 ud over 276.900 kr.)	271	0
9. Indkomstskatter til stat, amt og kommune i alt	103 685	48 075
10. Arbejdsmarkedsbidrag og Særlig Pensionsopsparing	30 956	16 668
11. Husstandens samlede skatteindbetaling i alt	199 384	

Anm. Selvangivelsen er et konstrueret eksempel på baggrund af 2001-skattereglerne.

1. Uudnyttet fradrag på 9.355 kr. er overført fra ægtefælle.

- Marginalskat** For at forhindre at beskatningen af den sidst tjente krone – marginals-katten – bliver uforholdsmæssig høj, indeholder personskatteloven en række bestemmelser, der uanset de almindeligt gældende udskrivningsprocenter, bestemmer at indkomstskatten i visse tilfælde skal udskrives med en lavere procent.
- "Det skrå skatteloft"** Reglerne sikrer, at ingen kommer til at betale mere end 59 pct. i indkomstskat af den sidst tjente krone (kirkeskatten ikke indregnet). Dette kaldes det skrå skatteloft. Skatteloftet kommer til anvendelse, hvor den samlede kommunale udskrivningsprocent overstiger 31,75 pct. i 2001, da indkomstskatten til staten maksimalt udskrives med 27,25 pct.
- Reel marginalskat** Det virkelige skatteloft fremkommer ved til arbejdsmarkedsbidrag (8 pct.) og Særlig Pensionsopsparing (1 pct.) at lægge det skrå skattelofts 59 pct. af resten af indkomsten, hvilket giver en reel marginalskat på op mod 63 pct.: 9 pct. + $(0,91 \times 59)$ pct.

6.2 Afgifter på varer og tjenester

- Ensartet moms** Den vigtigste afgift er momsen, som i Danmark er på 25 pct., og lægges oven i varernes pris. Der betales moms af stort set alle varer og tjenester i Danmark. Dog er enkelte fritaget, fx aviser, porto, lægebehandling samt udgifterne til bus, tog og taxi. Danmark adskiller sig fra de fleste andre europæiske lande ved at have den samme momssats på alle varer og tjenester. I mange lande har man forskellige momssatser, og der anvendes reduceret momssats på fx fødevarer, vandforsyning, medicin og kulturtilbud.

Tabel 3 Momssatser i forskellige lande

	Standardsats	Reduceret sats
	pct.	
Danmark	25	-
Tyskland	16	7
Sverige	25	6/12
Finland	22	8/17
Frankrig	19,6	5,5/2,1
Holland	19	6
Belgien	21	6/12
Storbritannien	17,5	5
Irland	21	12,5/4,2
Luxembourg	15	6/3

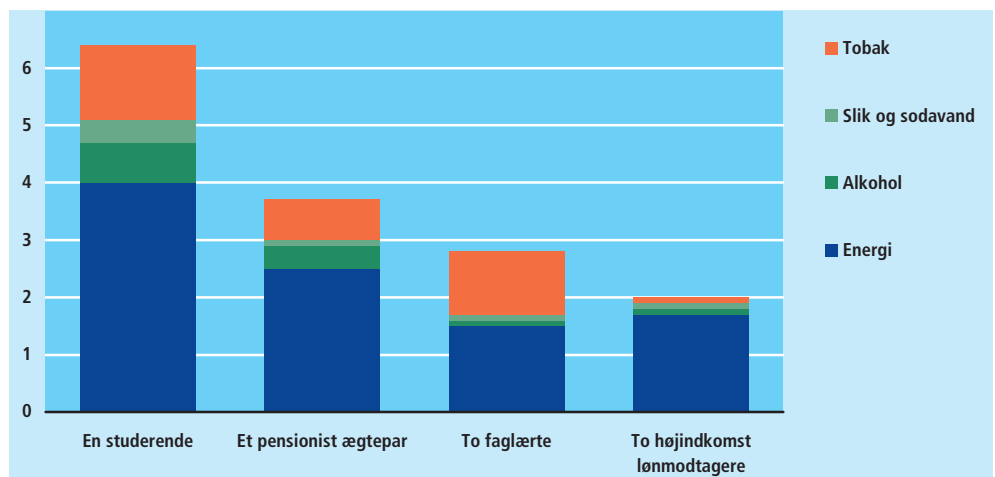
Kilde: Skatteministeriet.

- Harmonisering af afgiftsstrukturen i EU** Landene inden for EU har i en årrække arbejdet hen imod en harmonisering af afgiftsstrukturen. For at sikre det indre markeds funktion blev det i 1998 vedtaget at indføre et interval på mellem 15 pct. og 25 pct. for standardsatser for moms.
- Afgift på mange varer** Ud over momsen lægges der afgift på mange specifikke varer fx spiritus og cigaretter. Satserne og beregningen af afgiften varierer fra vare til vare. Eksempler på, hvad familierne betalte af vigtige afgifter, ses i figur 5.
- Familiernes betaling af afgifter afhænger af forbruget og dets sammensætning. Figuren viser tydeligt, hvordan afgifterne "vender den tunge ende nedad".
- Sundhedsmæssige begrundelser** Årsagen til, at der lægges afgifter på varer, er ikke alene behovet for skatteindtægter. De såkaldte "giftskatter" på tobaksvarer og spiritus har også en sundhedsmæssig begrundelse, idet et vigtigt formål har været at begrænse forbruget af disse varer. Samtidig må det dog erkendes, at andre forhold end prisen spiller en rolle for vores forbrug af tobaksvarer og spiritus, fx holdninger og kampagner. Trods en ganske kraftig beskatning af cigaretter har det årlige forbrug ligget omkring 1.300 stk. pr. dansker siden 1970.

Figur 5 **Afgifter på udvalgte forbrugsvarer i forhold til husstandens samlede indkomst. 1999**

Procent af samlet indkomst

Kilde: Danmarks Statistiks Forbrugsundersøgelse.

Eksempler En pakke cigaretter (20 stk.) koster 33 kr. i butikkerne. Heraf er 25,75 kr., eller næsten 80 pct., moms og afgifter:

- Momsen udgør 6,60 kr.
- Stykafgift udgør 12,14 kr. (60,68 øre pr. cigaret).
- Afgift udgør 7,00 kr. (21,22 pct. af 33 kr.)

Bilskatterne høje Biler udsættes også for en kraftig beskatning i Danmark. Der er både skat på købet og brugen af den. Det er dyrt at anskaffe en bil, men det er forholdsvis billigt at bruge den.

Eksempel En VW Polo (1,4 med 5 døre, 5 gear og 75 HK) koster 177.087 kr. hos forhandleren. Heraf er 107.052 kr., eller ca. 60 pct., moms og afgifter:

- Momsen udgør 16.861 kr. (25 pct. af standardprisen).
- Registreringsafgiften udgør 90.191 kr. (105 pct. af standardprisen op til 50.800 kr. og 180 pct. af prisen herudover).

Der betales også skat af bilen, når den er anskaffet. Poloen koster 2.720 kr. årligt i grøn ejerafgift (vægtafgift). Afgiften beregnes efter brændselsforbruget, og biler der kører langt på literen betaler mindre i afgift. Ved et årligt kørselsbehov på 20.000 km betales der ca. 6.000 kr. i benzinafgifter.

Afgifterne "deles" Skatterne, særligt afgifterne, "deles" ofte mellem køber og sælger. Prisen, før afgifter, på biler har indtil nu været lavere i Danmark end i andre lande, for at kompensere for det højere afgiftsniveau.

6.3 Obligatoriske bidrag til sociale sikringsordninger

Bidragene giver ret til visse sociale ydelser En sidste type af skatter er de obligatoriske bidrag til social sikring. Bidragene er ofte betinget af, at man har en tilknytning til arbejdsmarkedet, hvad enten man er beskæftiget eller tilmeldt en arbejdsløshedskasse. Betaling af obligatoriske bidrag giver ret til at få del i sociale ydelser. Det er fx en betingelse for at kunne modtage arbejdsløshedsunderstøttelse, at man er medlem af en a-kasse og betaler bidrag. Alle lønmodtagere er endvidere garanteret pension fra ATP.

Eksempler En person, der er organiseret i HK, betaler årligt 505 kr. i ATP (arbejdsgiverne indbetaler 1.010 kr.), samt 4.596 kr. til a-kasse og 4.224 kr. til efterløn. A-kassebidragets størrelse afhænger dog af, hvilken a-kasse personen er medlem af. Bidragene går til finansiering af ATP-pension, arbejdsløshedsdagpenge og efterløn.

En lønmodtager, der er født i 1944, og som 20-årig træder ind på arbejdsmarkedet, har betalt ATP-bidrag siden ordningen blev startet. Hvis lønmodtageren går på pension som 65-årig, modtager hun godt 21.000 kr. årligt (i 2002-priser) i pension fra ATP resten af sit liv.

6.4 Brugerbetaling

Brugerbetaling De høje skatter betyder, at danskerne kan modtage mange offentlige ydelser gratis, og at brugerbetaling anvendes i mindre omfang. Fx modtog familien med to faglærte med børn et indirekte tilskud fra det offentlige på 73.806 kr. til undervisning (hovedsagelig børnenes skolegang), mens familien selv betalte 3.572 kr. (hovedsagelig i forbindelse med kurser). Se tabel 4.

Tabel 4 Gennemsnitlig brugerbetaling og indirekte tilskud fra det offentlige. 1999

	Børnepasning		Uddannelse		Sundhed	
	Indirekte tilskud	Brugerbetaling	Indirekte tilskud	Brugerbetaling	Indirekte tilskud	Brugerbetaling
	kr.					
En studerende	41	0	42 462	744	2 708	744
To faglærte med børn	34 731	11 943	73 806	3 572	9 916	3 789
To lønmodtagere på højeste niveau med børn	42 732	14 029	62 468	6 764	8 572	2 510

Kilde: Danmarks Statistiks Forbrugsundersøgelse.

I Danmark er der tale om delvis brugerbetaling vedrørende pasning af børn i daginstitution, hvor op til 30 pct. af udgifterne er brugerbetaling. Der er også delvis brugerbetaling for nogle sundhedsydelser som fx tandlæge og medicin. Til tandlægeudgifter yder sygesikringen et ensartet tilskud, der alt efter behandlingens art og patientens alder, udgør mellem 40 og 65 pct. af udgifterne.

7. Skatternes rolle og funktion

Skatteindtægterne skal løse mange opgaver

Indtægterne fra skatter og afgifter skal løse mange opgaver i et moderne samfund. De vigtigste er:

- at finansiere de offentlige udgifter
- at omfordele indkomst og forbrug mellem høje og lave indkomster
- at påvirke husholdningernes og virksomhedernes økonomiske dispositioner
- at styre samfundsøkonomien.

Skatter og afgifter finansierer de offentlige udgifter

Skatter og afgifter finansierer omkring 90 pct. af udgifterne til de ydelser, som det offentlige stiller til rådighed for borgerne. Figur 6 viser, hvordan skatteindtægterne blev anvendt i 1960, 1980 og 2001.

Mere til pleje, mindre til undervisning og sundhed

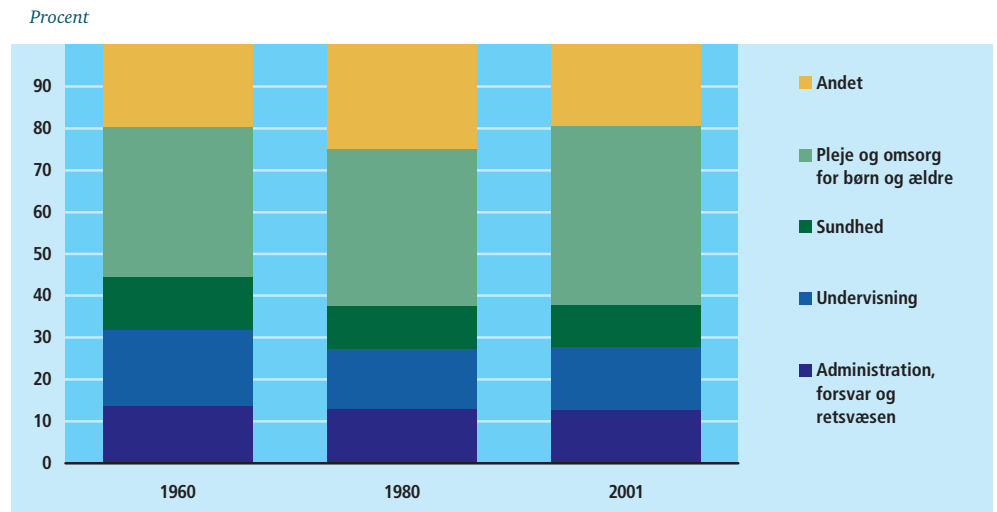
De tre største udgiftsområder er pleje og omsorg for børn og ældre, undervisning samt sundhed. Siden 1960 bruges der relativt flere penge på pleje og omsorg, mens udgifterne til undervisning og sundhed relativt set er gået tilbage.

Offentlig eller privat produktion ?

Når det handler om størrelsen af de offentlige udgifter, diskuteres det til stadighed, hvorvidt velfærdsydelserne skal fremstilles af det offentlige eller af private virksomheder, og i hvilken grad man bør betale for ydelserne. Ca. en tredjedel af den offentlige service er *kollektiv*. Det gælder fx ministeriel administration, udenrigstjenesten, forsvar og militær. Sådanne tjenester er det vanskeligt at forestille sig produceret i privat regi. Resten af tjenesterne er *individuelle*. Det gælder fx undervisning, sundhed

og pleje. Sådanne tjenester kunne i princippet produceres af private udbydere. Eksempler er læge- og tandlægeydelser.

Figur 6 Samlede offentlige udgifter fordelt efter formål

Skatter omfordeler indkomst mellem rig og fattig

De indkomster, vi tjener, omfordeler skattesystemet efterfølgende mellem rige og fattige personer. Målet er at sikre mere lighed i indkomstfordelingen og dermed også mere lige forbrugsmuligheder. Samtidig sker der en omfordeling livet igennem. For at få et komplet billede af omfordelingen er det nødvendigt at se på den omfordeling, der sker gennem de direkte indkomstoverførsler, fx folkepension og kontanthjælp, samt de indirekte overførsler, dvs. den service det offentlige yder over for borgerne, fx skoler og hospitaler.

Kraftig omfordeling

Skatter og offentlige ydelser omfordeler ganske kraftigt mellem de højeste og laveste indkomster. Det fremgår tydeligt af tabel 5 (næste side), hvor familierne er inddelt efter stigende velstandsniveau (den samlede indkomst omregnet i forhold til sammensætningen på børn og voksne). Således betalte den bedst stillede fjerdedel af befolkningen i gennemsnit 267.000 kr. mere til det offentlige end de modtog, mens den dårligst stillede fjerdedel i gennemsnit modtog 83.000 kr. mere end de betalte. Mellemlgruppen, 2. fjerdedel, oplever ingen omfordeling, idet de modtager indkomstoverførsler og service stort set svarende til det, de betaler i skat. Det er vigtigt at understrege, at ens indkomst vil variere over livsforløbet. Fx vil en studerende ikke hele livet befinde sig i 1. fjerdedel, men have en højere indkomst, når studiet er færdiggjort, og derved have en positiv nettoydelse til offentlige.

Omfordelingen sker fortrinsvist via skatterne...

Det er først og fremmest via skatten, at omfordelingen finder sted. Den dårligst stillede fjerdedel af befolkningen betalte i gennemsnit kun 69.000 kr. i skat, mens den bedst stillede fjerdedel gennemsnitligt betalte 330.000 kr.

... og i mindre omfang gennem overførsler og service

Der finder også en vis omfordeling sted gennem de offentlige ydelser, først og fremmest gennem indkomstoverførslerne. Den dårligst stillede fjerdedel af befolkningen modtog i gennemsnit 110.000 kr. som direkte indkomstoverførsler, mens de bedst stillede kun modtog gennemsnitligt 27.000 kr. De indirekte overførsler, der sker ved at modtage offentlige serviceydelser, fx skoler og hospitaler, omfordeler stort set ikke, idet alle grupper næsten modtager det samme.

Skatter påvirker vores adfærd

Det er også skatter og afgifters mål at påvirke vores økonomiske dispositioner. Afgifterne kan fx anvendes til at gøre specielle varer dyrere og dermed tilskynde os til at købe færre af dem.

Tabel 5 Omfordeling via skatter og offentlige ydelser. 1999

	1. fjerdedel	2. fjerdedel	3. fjerdedel	4. fjerdedel	Alle
	tusinde kroner				
Borgernes indbetaling til det offentlige	69	145	216	330	179
Indkomstskatter mv.	38	95	148	250	124
Moms, afgifter, ejendomsskatter	31	50	68	80	55
Offentlige ydelser til borgerne	152	132	94	63	114
Direkte Indkomstoverførsler	110	80	45	27	70
Indirekte overførsler	42	52	48	36	44
Nettoydelse til det offentlige	- 83	13	122	267	65
Samlet indkomst	165	329	466	737	401

Kilde: Danmarks Statistiks Forbrugsundersøgelse.

Skatterne påvirker vores miljøvaner

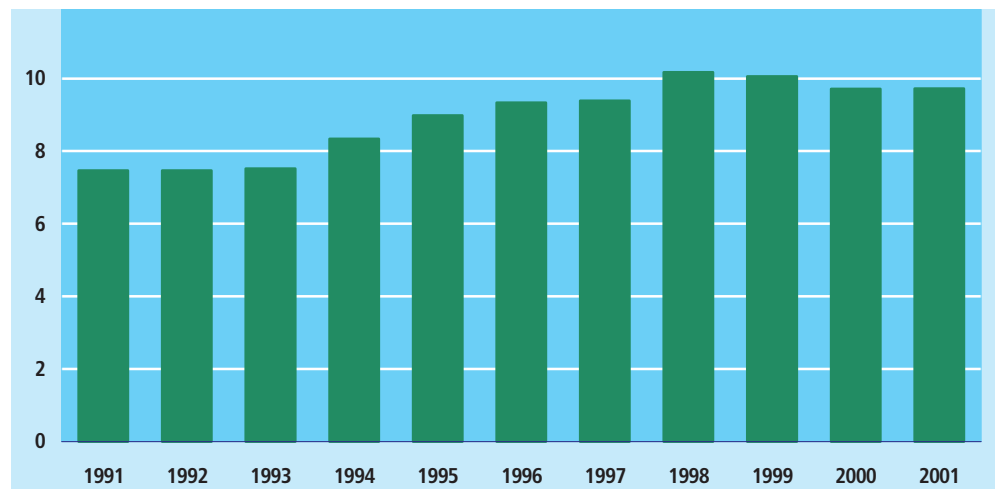
Nogle skatter er specielt rettet mod særlige varer, der belaster miljøet. Miljørelaterede skatter (også kaldet grønne afgifter) påvirker dermed vores miljøvaner i retning af at spare på forbrug, der skader miljøet. Særligt efter skattereformen i 1994 er der blevet lagt stigende vægt på miljørelaterede skatter. Se figur 7.

Eksempel

Både i forbindelse med skattereformen i 1994 og i 1998 blev der dels indført en del nye afgifter, og dels blev satserne hævet på andre afgifter. Især blev energifgifterne sat op. De nye afgifter var bl.a. på plast- og papirposer samt vandforsyning.

Figur 7 Miljørelaterede skatter

Procent af de samlede skatter

Overskud på miljøet ?

Af tabellen side 151 fremgår det, at de samlede miljøskatter var på 64 mia. kr. i 2001, mens de tilsvarende offentlige udgifter vedrørende miljø kun var 25 mia. kr. Man kan fristes til at mene, at hovedformålet med miljøskatterne kun er at få et økonomisk overskud på miljøøkonomien. Det er dog ikke målet med miljøskatterne at få balance mellem udgifter og indtægter. Miljøafgifterne påvirker indirekte miljøet ved at ændre vores adfærd og gøre os mere miljøbevidste.

Skattesystemet får os til at spare mere op

Skattesystemet påvirker vores beslutninger om at låne eller spare op. Renteudgifterne til fx boliglån kan trækkes fra i skatten. Der gives også skattefradrag ved indbetalinger til kapitalpensioner.

- Eksempler** *Rentefradragsretten er løbende blevet reduceret. Først med skattereformen i 1987, hvor fradrag for renteudgifter blev reduceret til 50 pct. Med pinsepakken i 1998 blev det vedtaget, at renteudgifter ikke længere skulle kunne trækkes fra i grundlaget for mellemskatten fra og med 1999. Fra 2000 kunne renteudgifter kun trækkes fra med 50 pct. i grundlaget for bundskatten, og fra 2001 kunne renteudgifter ikke længere trækkes fra i grundlaget for beregningen af bundskatten.*
- Skatter bruges til at styre samfundsøkonomien** Staten bruger skatterne til at styre samfundsøkonomien. Det kaldes at føre økonomisk politik (finanspolitik). Hæves eller sænkes skatter og afgifter, vil det påvirke husholdningernes disponible indkomster (købekraften) og dermed skrue op og ned for husholdningernes private forbrug. Det består af varer, der er produceret i Danmark, og af importerede varer fra udlandet. Dermed kan finanspolitikken påvirke den økonomiske vækst, beskæftigelsen, betalingsbalancen og inflationen.
- Eksempler** *I perioden oktober 1975 til februar 1976 blev moms (der dengang kun var på 15 pct.) midlertidigt nedsat til 9,25 pct. Formålet med indgrebet var at øge danskernes private forbrug og dermed skabe mere økonomisk vækst og flere danske arbejdspladser efter oliekrisen i 1973.*
- I 1998 indførtes Den Midlertidige Pensionsopsparing (DMP), der pålagde alle at indbetale 1 pct. af deres løn mv. Ordningen blev i 1999 gjort permanent som en skat, og blev omdøbt til Særlig Pensionsopsparing (SP). Formålet med indgrebet var at begrænse det private forbrug og dermed gavne betalingsbalancen, der i 1998 udviste et underskud.*

8. Utilsigtede virkninger af skattesystemet

Skatterne har af og til nogle utilsigtede og uheldige virkninger for samfundsøkonomien.

- Sort arbejde og "gør-det-selv" arbejde** Høje skatter kan føre til et stort omfang af sort arbejde og "gør-det-selv"-arbejde. Her ved mister det offentlige skatteindtægter, der kunne komme den offentlige økonomi til gode. Når danskerne vælger at "gøre-det-selv", bruges der også tid på aktiviteter, som måske kunne udføres bedre af professionelle håndværkere.
- Eksempler** *Det er dyrt at betale for en ydelse udført af en momsregistreret håndværker. Man skal arbejde ca. tre timer for at få råd til at betale for en times arbejde udført af en håndværker. Dels betaler man selv skat af sin indkomst, og dels betaler man moms af håndværkerydelsen. Det er derfor ikke så underligt, at mange vælger selv at udføre håndværkerarbejde i hjemmet.*
- Beregninger fra Rockwool-fonden viser, at omfanget af det sorte arbejde svarer til ca. 88.000 fuldtidsstillinger eller 3 pct. af bruttonationalproduktet. Omfanget af det sorte arbejde kan dog ikke alene tilskrives de høje skatter, men hænger også sammen med fx holdninger i samfundet og den generelle konjunktursituation.*
- Incitament til arbejde** En høj marginalskat betyder, at det økonomiske overskud ved at arbejde mere kan blive forholdsvis lille. Konsekvensen kan være, at vi arbejder mindre. Det er uheldigt for samfundsøkonomien, særligt i lyset af de kommende års stigende forsørgerbyrde, hvor flere og flere børn og ældre skal forsørges af det samme antal erhvervsaktive. Problemet forstærkes af, at visse sociale ydelser nedtrappes, når vores indkomst stiger. Det gælder for boligsikring samt tilskud til friplads i daginstitution. For visse grupper, fx enlige forsørgere med flere børn, kan det samlede økonomiske overskud være så lille som 15 øre for hver ekstra tjent krone.
- Eksempel** *For at forhindre, at beskatningen af den sidst tjente krone bliver for høj, er der indført en øvre grænse for, hvor meget man kan betale – marginals-katten. I forbindelse med skattereformen i 1987 blev marginals-katten sænket fra 73 pct. til 68 pct. og igen med skattereformen i 1994 fra 68 pct. til 58 pct. I forbindelse med pinsepakken i 1998 hævedes marginals-katten til 59 pct. Nedsættelsen i 1994 skal dog som tidligere nævnt ses*

i sammenhæng med omlægning af indkomstskatten og indførelse af arbejdsmarkedsbidraget.

Staten går glip af 600 mio. kr. pga. grænsehandel

Endelig medfører det høje danske afgiftsniveau grænsehandel, hvor den danske stat mister indtægter fra moms og afgifter. Beregninger fra Skatteministeriet viser, at den danske nettogrænsehandel (dvs. det beløb danskerne købte varer for i udlandet, specielt Tyskland, fratrukket udlændinges køb i Danmark) var ca. 1,4 mia. kr. Staten gik herved glip af ca. 0,6 mia. kr.

9. Skattetrykket

Skattetryksmål

De samlede skatteindtægter stiger normalt år for år. Det gør den samlede produktion i samfundet også. Det er produktionen og den indkomst, som hermed skabes, der er grundlaget for skatterne. Man får derfor et billede af, hvor meget skatterne "fylder" i økonomien, ved at sætte dem i forhold til samfundets produktion eller indkomst. Det kaldes skattetryksmål. Sådanne mål er nyttige, når man vil sammenligne udviklingen i skatterne over en længere tidsperiode. Skattetryksmål "rensner" automatisk for inflation. Skattetryksmål er også anvendelige, når skatten i forskellige lande skal sammenlignes, da det automatisk tager højde for landenes størrelse.

Det traditionelle skattetryk

Skattetrykket udregnes traditionelt ved at sætte de samlede skatter i forhold til bruttonationalproduktet. Udviklingen siden 1920 er vist i figur 1.

Ro i skattetrykket i 1990'erne

I perioden fra 1960 til slutningen af 1980'erne er skattetrykket steget særlig markant, nemlig fra ca. 25 pct. til 50 pct. Udviklingen skyldes udbygningen af velfærdsstaten, der var særlig kraftig i denne periode. Skatterne betalte for udbygning og drift af fx skoler og hospitaler. I 1990'erne har skattetrykket ligget relativt stabilt omkring 50 pct.

Udgiftspres i fremtiden?

Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning viser, at antallet af børn og ældre i de næste 40 år vil stige, mens antallet i de erhvervsaktive aldre vil være uforandret. I 2040 vil antallet af personer under 24 år og over 64 år være 3,0 mio. personer mod 2,4 mio. personer i dag. Samtidig vil den erhvervsaktive befolkning mellem 24 og 64 være næsten uændret og udgøre 2,8 mio. personer. Det giver et pres på de offentlige udgifter og dermed skatterne. Det gælder først og fremmest områder som pleje af børn og ældre, pensioner samt undervisning. Det samme antal erhvervsaktive personer skal nemlig forsørge flere børn og ældre. Om problemet løses gennem højere skatter, øget vægt på brugerbetaling eller dårligere offentlig service vil fremtiden vise.

Faldgruber i fortolkningen af skattetrykket

Over længere tidsperioder vil der være en sammenhæng mellem skattetrykket og de samlede offentlige udgifter. Et stigende skattetryk er på lang sigt udtryk for, at der afholdes flere offentlige udgifter til service og overførsler. Fra det ene år til det andet kan skattetrykket imidlertid stige eller falde af mange andre grunde og uden at skattesatserne er blevet sat op eller ned. De vigtigste er:

- Konjunkturudviklingen og sammensætningen af efterspørgslen.
- Ændrede regler for beskatning af fx pensioner.

Eksempler

Fra 1982 og frem til 1988 steg skattetrykket fra 42,8 pct. til 50,4 pct. Stigningen hang først og fremmest sammen med højkonjunktoren i samme periode i Danmark. Den høje økonomiske vækst førte til stigende beskæftigelse, højere indkomster og privat forbrug og dermed stærkt stigende skatteindtægter.

Fra 1993 til 1994 steg skattetrykket fra 48,8 pct. til 49,8 pct. En stor del af denne stigning skyldtes, at en række pensioner (fx folkepensionen) blev bruttoficeret, dvs. forhøjet samtidig med at de blev gjort skattepligtige. For modtagere af pensioner var rådighedsbeløbet dog stort set uændret.

Fra 1999 til 2000 faldt skattetrykket fra 51,2 pct. til 48,8 pct. Faldet skyldtes til dels, at stigningen i BNP i 2000 i høj grad blev skabt af mere eksport og mindre afgiftsbelagt privatforbrug.

Mange måder at måle skattetryk på

Det traditionelle skattetryk anvendes normalt ved analyser af skatten over tid og ved landesammenligninger. Det har dog nogle svagheder:

- Afgifter indgår både som en del af de samlede skatter og som en del af bruttonationalproduktet, der opgøres i markedspriser. Derfor vil sammensætningen af de samlede skatter på skattetyper kunne få betydning for det målte skattetryk. Hvis fx en større del af skatteindtægterne hentes hjem gennem indkomstskatter og færre gennem afgifter, vil skattetrykket – alt andet lige – stige.
- Bruttonationalproduktet er ikke udtryk for samfundets indkomst. En del af Danmarks produktion overføres til udlandet som renter og andre overførsler til fx ulandsbistand. Hvis disse beløb holdes udenfor, fås bruttonationalindkomsten (BNI), som i disse år er lavere end BNP. Skattetrykket vil – alt andet lige – stige.
- Skattetrykket tager ikke højde for, at en del af skatterne direkte "vender tilbage" til borgerne i form af indkomstoverførsler.

Tabel 6 Forskellige metoder til at måle skattetryk

Type	Metode	Kommentar	2001
Traditionelt skattetryk	$\frac{\text{Skatter og afgifter}}{\text{BNP i markedspriser}} \times 100$	Den traditionelle måde at udregne skattetrykket på.	48,6
Faktor skattetryk	$\frac{\text{Skatter og afgifter}}{\text{BNP i faktorpriser}} \times 100$	Afgifter indgår ikke i BNP i faktorpriser.	56,8
Korrigeret skattetryk	$\frac{\text{Skatter og afgifter}}{\text{Disponibel BNI i markedspriser}} \times 100$	BNI er et bedre mål for samfundets indkomst, da overførsler til udlandet er trukket fra.	50,6
Korrigeret faktor-skattetryk	$\frac{\text{Skatter og afgifter}}{\text{Disponibel BNI i faktorpriser}} \times 100$	Kombinerer faktor og korrigeret skattetryk.	59,6
Modificeret skattetryk	$\frac{\text{Disponibel offentlig bruttoindkomst}}{\text{Disponibel BNI i markedspriser}} \times 100$	Tager højde for at en væsentlig del af skatteindtægterne går tilbage til borgerne i form af indkomstoverførsler.	31,1

Udviklingen over tid for de enkelte mål fremgår af figur 8 (næste side).

Målene følges ad

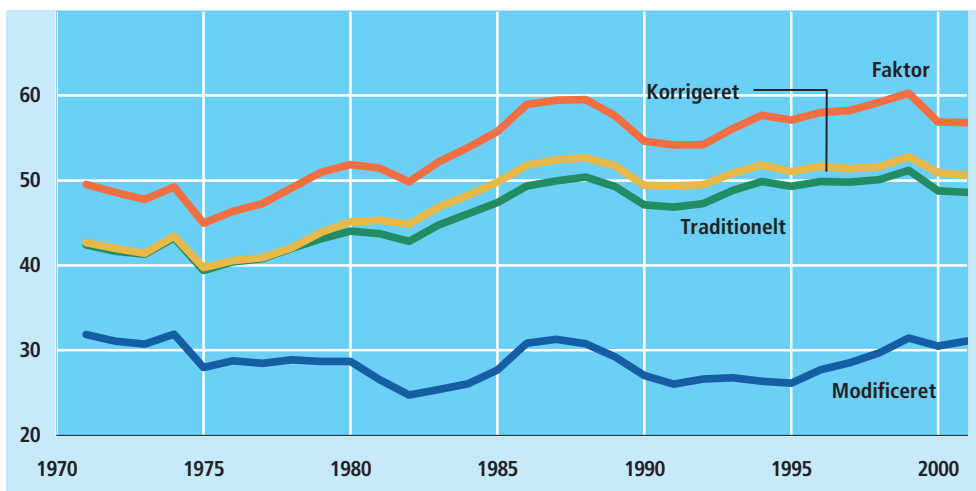
Over længere tidsperioder udvikler niveauet i de enkelte skattetryksmåle sig i samme retning. Det er derfor af mindre betydning, om man vælger det ene eller det andet, når skatternes udvikling skal analyseres.

Frit valg på alle hylder?

Der er mange måder at måle skattetrykket på. De giver forskellige resultater. Der er ingen patentløsning på det rigtige skattetryk. De har hver især styrker og svagheder, men de tegner stort set den samme udvikling over tid. Trods svagheder er det traditionelle skattetryk det mest anvendte, især fordi det bygger på let gennemskuelige og tilgængelige oplysninger.

Figur 8 Skattetryksmål

Procent

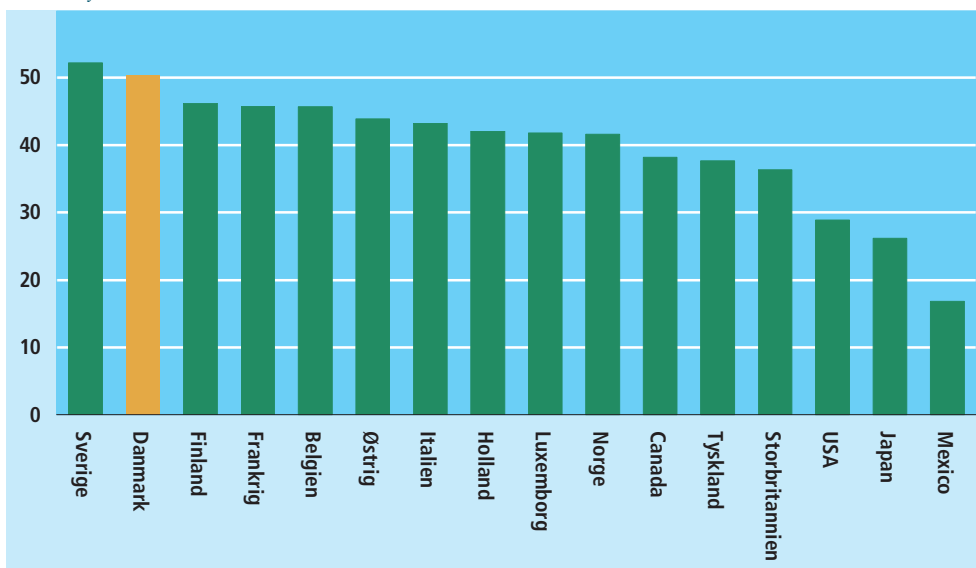

10. Skatten i Danmark og omverdenen

Figur 9 viser det traditionelle danske skattetryk i forhold til en række udvalgte OECD-lande.

Figur 9 Skattetrykket i udvalgte OECD-lande. 1999

Procent af BNP

Kilde: OECD: National Accounts, Vol. II, 1988-1999.

Danmark har et højt skattetryk

Danmark har verdens næsthøjeste skattetryk, kun overgået af Sverige. I den anden ende af skalaen ligger lande som USA og Japan.

Samfundsmodel

Skattetrykket afspejler den samfundsmodel, som har udviklet sig i de enkelte lande.

Den skandinaviske model

Danmark og Sverige repræsenterer blandingsøkonomien, som i disse lande kaldes den skandinaviske velfærdsmodel. Den karakteriseres ved en stor offentlig forvaltning og service. Mange velfærdsydelser løses af det offentlige, mens familiernes rolle er af mindre betydning. Offentlige ydelser er gratis for brede grupper af befolkningen og finansieres gennem skatter og afgifter.

Den angelsaksiske model

USA og Japan repræsenterer markedsøkonomien. Den er karakteriseret ved en lille offentlig forvaltning og service. Velfærdsydelserne bliver betalt af den enkelte borger via brugerbetaling eller forsikringsordninger.

Den kontinental-europæiske model

Tyskland og Italien repræsenterer den kontinentaleuropæiske model. Her er visse velfærdsydelser offentlige, mens familien og arbejdsgiverne har et større ansvar for egen velfærd end i Skandinavien.

Faldgruber ved internationale sammenligninger

Ofte bruges skattetrykket til at lave et "verdensmesterskab" i skattetryk og her kommer Danmark som regel ud med en topplacering. Det er i virkeligheden ikke muligt at foretage en præcis sammenligning af skattetrykket mellem landene. Der er selvfølgelig ingen tvivl om at Danmark og Sverige er højskattelande, men hvor vi helt præcist ligger, kan ikke beregnes nøjagtigt. Det skyldes bl.a. følgende forhold:

- Det målte skattetryk afhænger af, om sociale overførsler gives som høje men skattepligtige overførsler, som lavere men til gengæld skattefrie overførsler, eller som skattefradrag. I Danmark blev der i 2001 udbetalt 228 mia. kr. i overførsler til husholdningerne og langt hovedparten af dem er skattepligtige. Dette trækker det danske skattetryk op i forhold til fx Tyskland, hvor visse overførsler gives som skattefrie overførsler eller som fradrag i skatten.
- Fordelingen af de samlede skatter på indkomst og afgifter i det enkelte land vil påvirke størrelsen af skattetrykket, fordi kun afgifterne indgår både i beregningsbrøkens nævner og tæller (traditionelt skattetryk), hvorimod indkomstskatterne kun indgår i tælleren. Dette trækker det danske skattetryk ned i forhold til andre OECD-lande, hvor der lægges mindre vægt på afgifter.
- Skattetrykket vil afspejle konjunktursituationen i de lande, der sammenlignes. Skattetrykket vil typisk være højt, når der er højkonjunktur i samfundet, og der vil samtidig være overskud på de offentlige finanser. De modsatte gælder under en lavkonjunktur. I de senere år har der været gunstige konjunkturer i dansk økonomi, mens der har været dårligere konjunkturer i fx Tyskland.

Danmark og Tyskland

Danmark og Tyskland er lande, der befinder sig på samme økonomiske stade. Der er nære relationer mellem landene, og Tyskland er Danmarks største samhandelspartner. Alligevel har landene valgt at indrette velfærdssystemerne meget forskelligt, hvilket også afspejles i skattetrykket.

I tabel 7 er de forskellige skattetryksmål vist for Danmark og Tyskland.

Tabel 7 **Skattetryk. 1999**

	Danmark	Tyskland
Traditionelt skattetryk	51,2	37,7
Faktorskattetryk	59,9	42,2
Korrigeret skattetryk	52,8	38,5
Korrigeret faktorskattetryk	60,8	42,9

Kilde: OECD: *National Accounts, Vol. II, 1988-1999.*

Uanset hvilket mål, der anvendes, har Danmark et klart højere skattetryk end Tyskland. Anvender man det traditionelle skattetryk er forskellen 13,5 procentpoint, men forskellen udvides til 17,9 procentpoint, hvis man anvender det korrigerede faktorskattetryk.

Skattestrukturen

Skattestrukturen er imidlertid også forskellig. Det fremgår af figur 10 (næste side).

Lille vægt på obligatoriske bidrag

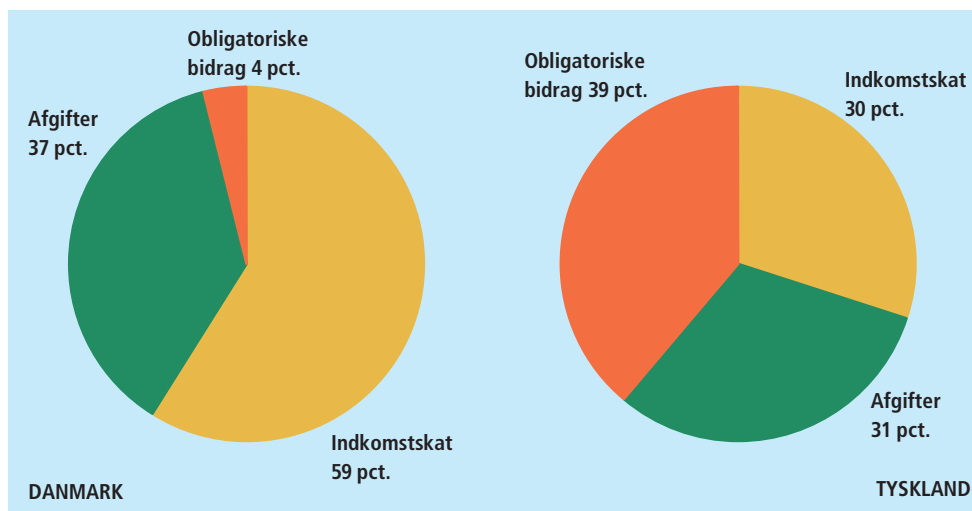
Danmark lægger hovedvægten i beskatningen på indkomstskat og afgifter og i meget lille udstrækning på obligatoriske bidrag til social sikring. I Tyskland er billedet det modsatte. Her udgør de obligatoriske bidrag til social sikring en langt større andel af skatterne. Forskellen har stor betydning for, hvordan vi er sikret ret til sociale overførsler. I Danmark er man sikret de fleste overførsler, fx folkepension, uanset tidligere tilknytning til arbejdsmarkedet.

Eksempel

Det er obligatorisk i Tyskland at betale sociale sikringsbidrag til pensioner, arbejdsløshed og pleje. Betaling til forsikringsordningen deles mellem arbejdsgiver og arbejdstager. For

en gennemsnitlig tysk familie ligger udgifterne hertil årligt på omkring 40 pct. af bruttolønnen.

Figur 10 Fordeling af skatteindtægter i Danmark og Tyskland. 1999

Kilde: OECD: National Accounts, Vol. II, 1988-1999.

Forskellen i skattetryk og skattestruktur afspejler indretningen af velfærdssystemerne i Danmark og Tyskland.

Universelle velfærdsydelser i Danmark

En væsentlig forskel på de to velfærdssystemer er, at fx i Tyskland afhænger ydelser inden for social tryghed og velfærd især af modtagernes forudgående tilknytning til arbejdsmarkedet og indbetaling til det obligatoriske forsikringsystem. Danmark er karakteriseret ved et universelt velfærdssystem, dvs. at alle, der har behov, kan modtage en social ydelse uden forudgående tilknytning til arbejdsmarkedet.

Det samlede forbrug i Danmark og Tyskland fremgår af tabel 8.

Tabel 8 Forbrug pr. indbygger i Danmark og Tyskland. 2000

	Danmark	Tyskland
	euro pr. indbygger	
Forbrug i alt	23 548	18 952
Heraf privat forbrug	15 379	14 302
Offentlig forbrug i alt	8 170	4 650
Individuelt	5 631	2 718
Kollektivt	2 539	1 932

Kilde: Eurostat. New Cronos.

Samme private forbrug

De private udgifter til forbrug i de to lande er stort set ens, nemlig omkring 15.000 euro pr. indbygger.

Mere offentligt forbrug

Danske borgere har imidlertid mulighed for at bruge langt flere offentlige ydelser end borgerne i Tyskland. Det er gennem skatten, at vi betaler for disse ydelser. Danske familier har mulighed for at bruge dobbelt så meget gratis *individuelt* offentligt forbrug, såsom pleje af børn og ældre, end tyske familier. Vi bruger også mere *kollektivt* offentligt forbrug end tyskerne, såsom statslig og kommunal administration.

Af tabel 9 fremgår det, hvordan de offentlige udgifter fordeler sig i Danmark og Tyskland. Det er inden for social tryghed og velfærd og undervisning, at forskellene er mest markante.

Eksempel

I Tyskland har voksne børn det økonomiske ansvar for deres forældre, også kaldet det udvidede forsørgerbegreb. Det indebærer, at voksne børn har et økonomisk ansvar for de

ældre. Afhængig af børnenes indkomst kan det offentlige bede om betaling for en del af omkostninger for omsorg for den ældre.

Tabel 9 Fordeling af de offentlige udgifter i Danmark og Tyskland. 2000

	Danmark	Tyskland
	euro pr. indb.	
Generelle offentlige tjeneste	1 446	956
Forsvar	508	290
Offentlig orden og sikkerhed	308	403
Erhvervsøkonomiske forhold	1 249	1 017
Miljøbeskyttelse	-	172
Boligforhold mv.	302	265
Sundhed	1 674	1 538
Rekreation, kultur og religion	522	178
Uddannelse	2 611	1 052
Social tryghed og velfærd	7 606	5 366

Kilde: Eurostat. New Cronos.

Svær sammenligning

Det danske skattetryk er, uanset hvordan det måles, højere end det tyske. Noget af forskellen skyldes, at mange sociale overførsler er skattepligtige i Danmark, men skattefrie i Tyskland. Men forskellen i skattetryk er også udtryk for, at udbuddet af gratis offentlige serviceydelser er større i Danmark end i Tyskland. Det højere skattetryk er prisen for, at ydelser inden for fx social velfærd og tryghed som udgangspunkt er tilgængelig for alle. Familierne overlader i Danmark ansvaret for pasning af børn og gamle til det offentlige, og det koster naturligvis i skat. Man kan ikke ud fra tallene sige, at den danske model er bedre end den tyske – det er en diskussion om samfundsmodeller.